

Inskrift:

... **a** : **kubl** : **iftir** : | · **þoru** · **moþur** : **s** ...

5 10 15 20

... [gærv]a kumbl æftir Þoru, moður s[ina] ...

»... göra minnesmärket efter Tora, sin moder ...»

Till läsningen: Före 1 **a** finnas inga spår av ristning. I 2 **k** finnes en djup, naturlig urgröpning mellan hst och bst. 6 **i** är ej stungen. Före 11 **þ**, som upptill börjar den nedre raden, finnes en djup och tydlig punkt som skiljetecken. 12 **o**, som är alldeles säker, har förlorat ett kort stycke av hst under nedre bst. I 13 **r** är nedre delen av bst skadad; denna skada uppstod, då finnaren med spettet bröt upp stenen; han visste ännu icke, att den bar ristning. I skadans kant kan hela bst spåras. 17 **þ** har förlorat hst nedanför bistavens undre utgångspunkt. 18 **u** har förlorat nedre hälften av bst i en djup flagring. I 19 **r** har nedre delen förlorats genom kantflagring. Skiljetecknet efter 19 **r** består av två punkter. Efter 20 **s** finnas inga spår av ristning.

Inskriften är defekt i början och slutet. 20 **s** är början av ordet *sina* 'sin'; efter 20 **s** ha följt minst 3 runor. Inskriften har börjat med ett namn, varefter har följt predikatet *let gærra*. Framför 1 **a** har sålunda stått ett namn jämte 6 runor **lit ker** och två skiljetecken. Då man kan förmoda, att ristaren någorlunda jämnt har fördelat inskriften på de båda raderna, torde efter **moþur** : **s[ina]** ha följt ett adjektiv, **kopa** *goda* »goda» e. dyl.

Man kan beräkna, att ungefär halva den ursprungliga inskriften befinner sig på det bevarade överstycket av stenen. Stenens ursprungliga höjd torde ha varit 2 m. eller snarast något mera.

13. Leksbergs sn, Karleby, Nolgården.

Pl. 13.

Litteratur: T 52. J. Hadorph, Resebeskrivning över K. Carl XI:s Resa i Sverige 1673, bl. 100 (KB F f 5, renskrift av annan hand); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 10 b; A. Tidström, Resa till Skåne 1756 (UUB S 32); P. Tham i Liljegrens Samlingar Msc:t Runir fol. (ATA); P. A. Säve, Berättelse 1862, s. 94 (ATA, tr. i ATS 2, 1869, s. 121 f.); G. Stephens, ONRM 2 (1867–68), s. 726 f.; O. von Friesen i Runorna (Nordisk kultur 6, 1933), s. 178; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 420; Handlingar 1934, 1936 (restaureringsrapport) i ATA; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 161 f.

Äldre avbildningar: Säve, bläckteckning (i a. a., återgiven som träsnitt i ATS 2); Stephens a. a.; O. Erlandsson, träsnitt (i T 52).

Runstenen står rest 4 m. Ö om landsvägen Mariestad–Ek, 1200 m. SSÖ om Leksbergs kyrka, där en bro leder över ett obetydligt tillflöde västerifrån till Tidan. Här restes stenen 1936 efter att ha, som H. Jungner 1934 meddelar, »på senare tid något flyttats». Tillgängliga äldre källor ge också vid handen, att stenens placering varit ungefärligen densamma alltsedan 1600-talet. J. Hadorph (1673): »Nidre på Lekzbergz giärde widh stora vägen som löper åth Skiöfde och Skara etc. står thenne steen» (bild och uppteckning saknas). Borgmästaren i Mariestad (1735, i Peringskiölds *Monumenta*): »wid landswägen wid Karleby». A. Tidström (1756): »på vänstra handen wid vägen mitt ned för Karleby». P. A. Säve (1862) omtalar stenen »nu upprest der den hittills legat, med runsidan neråt, å 'Kappaslyckan' eller Runstengärdet af Karleby Nordergården uti Leksberg, jemte landsvägen».

Rödaktig granit. Höjd 1,95 m., bredd 0,67 m. Ristningsytan är skrovlig, tämligen oskadad. Ristningen är djup och tydlig.

Inskrift:

× **þorir** × **skuba** × **risti stin** : **pikno** : **iftir** : **kitil** × **sun** : **sin** : | × **auk** × **uftir** : **olaf** × **stro** : **sino** ×

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Þorir sko[r]pa resti sten þenna æftir Kætil, sun sinn, ok æftir Oluf, [fo]stro sina.

»Tore skorpa reste denna sten efter sin son Kättil och efter Oluf, sin fosterdotter (fostermor).»

Till läsningen: Inskriften uppvisar med två undantag, 10 **a** och 54 **t**, ensidiga bistavar. 15 **i**: en skrovlig fördjupning tvärs över hst är ej huggen. 18 **i** är icke stungen. 22–23 **kn** äro tydliga. T. v. om 23 **n** finnas ett par mindre fördjupningar, som verka huggna. Sk efter 29 **r** består av tre punkter. R. 44 kan vara en dubbelristning av **i**, som Torin föreslår, men är snarare ett **u**, där hst och bst dock icke ordentligt mötas. Övriga runor äro säkra. — Säve och Torin: 15 **a**.

R. 53–56 uttrycka otvivelaktigt den oblika formen av subst. *fostra*. Utelämnandet av **f** och det följande **o** i ordet kan förklaras med att det föregående namnet slutat på **f**, som alltså fått beteckna jämväl begynnelse-runan i nästföljande ord. En motsvarande sandhi-företeelse visa andra runinskrifter, där exempelvis ändelsen **r** eller **ra** i nom. sg. mask. utelämnats framför ett **risti** (se Vg 7). Tydliga har ristaren handlat efter principen att det vanligaste ordet blir fullständigast återgivet på bekostnad av det mindre vanliga.

Om kvinnonamnet *Oluf*, som förekommer jämväl på Vg 50, se Sö 296.

Tore skorpa har låtit resa ytterligare en sten efter sin son Kättil, Vg 11, stående på 1 km. avstånd från Vg 13, nära Leksbergs kyrkogård. Samme ristare har utfört de båda inskrifterna.

Ristningen har en egendomlig och högst ovanlig komposition såtillvida som runinskriften icke är inkomponerad i ormslingan. Inskrift och ornamentik är sålunda fullständigt oberoende av varandra. Samma är förhållandet med Vg 15, som troligen, oaktat vissa ortografiska och runografiska olikheter, har samme ristare till upphovsman. Jfr även Vg 11.

Fig. 19. Vg 13. Leksbergs sn, Karleby, Nolgården. Efter teckning av Säve.

14. Lyrestads sn, Rogstorp.

Pl. 15.

Litteratur: B 968, L 1325, T 62. J. Bureus, KB F a 5, registret; O. Rudbeck, *Atlantica* 2 (1689), s. 342; J. Peringskiöld, *Monumenta* 9, bl. 15; P. E. Lindskog, *En korrekt beskrifning om Skara stift* 4 (1814), s. 98; P. A. Säve, *Berättelse* 1862, s. 176 (ATA, tr. i ATS 2, 1869, s. 144); O. Forssell, *Brev* 19/8 1878 (VFA); S. Lindqvist i ATS 22 (1917), s. 87 not 1; O. Sjögren, *Sverige* 4 (1933), s. 424; *Handlingar* 1931 (restaureringsuppgift), 1935 i ATA; H. Wideen, *Västsvenska vikingatidsstudier* (1955), passim.

Äldre avbildningar: J. Hadorph och P. Törnewall, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 968); Säve, bläckteckning (i a. a.); S. Welin, blyertsteckning (VFA), träsnitt (i T 62).

Runstenen står rest, sannolikt på ursprunglig plats, i en åker tillhörande Rogstorps egendom c:a 1,5 km. NV om Lyrestads kyrka, 15 m. NÖ om Friaån, 700 m. SV om landsvägsbron över Göta kanal vid Rogstorp.

J. Bureus' uppgift om stenen inskränker sig till följande anteckning i registret till F a 5: »en i Lyrestad». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Lyrsta sochn neder om kyrkian wid åhn, i Wassbo härad» (B 968: »Lyrestad Sockn. Vid Ån, neder om Kyrkan»). Bilden visar stenen stående. P. E. Lindskog skriver (1814): »Minnesmärken finnas här i Församlingen inga, mer än en 9 alnar lång sten, som fordom stått uprest, men nu är kullfallen på en Rogstorp tillhörig äng.» (L 1325: »Rogstorps äng, vid åen.») Efter att